

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός Γνωμοδότησης: 61/2022

ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Γ΄ ΤΜΗΜΑ

Συνεδρίαση της 30^{ης} Μαΐου 2022

Σύνθεση:

Πρόεδρος : Σπυρίδων Παπαγιαννόπουλος Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Δήμητρα Κεφάλα, Αθηνά Αλεφάντη, Χρήστος Μητκίδης, Βασιλική Παπαθεοδώρου, Παναγιώτα- Ελευθερία Δασκαλέα- Ασημακοπούλου, Ευάγγελος Μαρίνης, Περικλής Αγγέλου, Νικόλαος Πατηνιώτης, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια : Μαρία Σταμέλου, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο).

Έγγραφο ερωτήματος : Το υπογραφόμενο από τον Υπουργό Υποδομών και Μεταφορών με αριθμό πρωτοκόλλου Κ.Γ./ΔΤΥ/Β 3595 /16-2-2022 έγγραφο της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών – Τμήμα Τοπογραφίσεων και Απαλλοτριώσεων της Γενικής Διεύθυνσης Αερομεταφορών της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας (Υ.Π.Α).

Περίληψη Ερωτήματος: Ερωτάται εάν υποχρεούται η Υπηρεσία στην καταβολή της δικαστικής αμοιβής και των δικαστικών εξόδων που επιδικάστηκαν με την με αριθμό 294/2011 απόφαση του Εφετείου Αιγαίου για τον καθορισμό οριστικής τιμής μονάδας λόγω απαλλοτρίωσης : α) για τις ιδιοκτησίες που αφορούν οι δικαστικές αποφάσεις που εκδόθηκαν επί καταψηφιστικής αγωγής για την καταβολή αποζημίωσης από την

απαλλοτρίωση (21/2017 Πολυμελούς Πρωτοδικείου Χίου, 46/2018 Τριμελούς Εφετείου Βορείου Αιγαίου και 604/2020 Αρείου Πάγου), β) για τις ιδιοκτησίες για τις οποίες δεν συντελέστηκε η απαλλοτρίωση και δεν υπήρξε περαιτέρω διοικητική και δικαστική διεκδίκηση της αποζημίωσης, γ) αν στην περίπτωση υποχρέωσης καταβολής της δικαστικής αμοιβής και των δικαστικών εξόδων επιβαρύνεται το δημόσιο με τόκους υπερημερίας και δ) ο χρόνος έναρξης υπολογισμού του τόκου.

Ιστορικό

Από το έγγραφο του ερωτήματος και από τα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν προκύπτει το ακόλουθο ιστορικό:

1. Με την με αριθμό 1065687/5997/Δ0010/20-08-2004 ΚΥΑ των Υπουργών Οικονομικών και Μεταφορών και Επικοινωνιών κηρύχθηκε αναγκαστική απαλλοτρίωση συνολικής έκτασης 140.307,12 τ.μ. με σκοπό την επέκταση του πεδίου ελιγμών και την ανάπτυξη των εγκαταστάσεων του αερολιμένα Χίου, η οποία δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 764/τ.Δ/24-08-2004.

2. Με την με αριθμό 9/2010 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Χίου καθορίσθηκε η προσωρινή τιμή μονάδας για την αποζημίωση των δικαιούχων των εν λόγω εκτάσεων και των επικειμένων τους και το συνολικό κόστος παρακατάθεσης ανερχόταν στο ύψος των 165.000.000 ευρώ περίπου.

3. Με την με αριθμό 294/2011 απόφαση του Εφετείου Αιγαίου καθορίστηκε η οριστική τιμή μονάδας και η συνολική αποζημίωση, όπως υπολογίστηκε από την υπηρεσία, ανήλθε στο ύψος των 70.000.000 ευρώ για το σύνολο της έκτασης των 140.307,12 τ.μ.

4. Την απόφαση αυτή αποδέχθηκε το Ελληνικό Δημόσιο με το με αριθμό 6674/2012 Πρακτικό Ν.Σ.Κ., το οποίο εγκρίθηκε νόμιμα με την από 7-12-2012 επισημειωματική πράξη του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Οικονομικών.

5. Η ΥΠΑ προχώρησε στη συντέλεση της απαλλοτρίωσης μόνο για το βόρειο τμήμα της κηρυχθείσας απαλλοτρίωσης, έκτασης 74.842,14τ.μ.

Η ανακοίνωση της παρακατάθεσης αποζημίωσης δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 58/τ.ΑΑΠ/28-02-2012, οπότε και συντελέστηκε η απαλλοτρίωση για το τμήμα αυτό της έκτασης. Για την υπόλοιπη έκταση των 65.464,98τ.μ. η απαλλοτρίωση ανακλήθηκε αυτοδίκαια και εκδόθηκε η σχετική βεβαίωση μερικής αυτοδίκαιης άρσης της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης από το Υπουργείο Οικονομικών ΔΔΠ Β 0019639 ΕΞ 2017 0627Β ΕΞ 2017/4-12-2017, λόγω μη καταβολής

αποζημίωσης εντός 18μήνου από την έκδοση της απόφασης καθορισμού προσωρινής τιμής μονάδας αποζημίωσης.

6. Με την υπ' αριθμ. εκθ. καταθ. 586/Τ.Π./19/8-6-2015 αγωγή τους ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Χίου κατά την τακτική διαδικασία, οι ενάγοντες (Δ.Φ. κλπ., συν.9), ιδιοκτήτες ακινήτων για τα οποία η απαλλοτρίωση δεν συντελέσθηκε, στρεφόμενοι κατά του Ελληνικού Δημοσίου, ζήτησαν την καταβολή από αυτό της επιδικασθείσας αποζημίωσης λόγω της απαλλοτρίωσης, την οποία υπολόγισαν σύμφωνα με την προαναφερόμενη με αριθμ. 294/2011 Εφ.Αιγ. απόφαση καθορισμού οριστικής τιμής μονάδας, ενώ ένας εξ αυτών ζήτησε επιπλέον και την αναγνώριση κυριότητας.

Ειδικότερα οι ενάγοντες επικαλέστηκαν ότι εντός του 18μήνου από τον οριστικό καθορισμό της αποζημίωσης καταβλήθηκε μόνον μέρος αυτής, που δεν αφορούσε τα επίδικα ακίνητα, και ότι ενώ είχε συνταχθεί ο σχετικός από 3-3-2015 πίνακας παρακατάθεσης της αποζημίωσης και οι ίδιοι είχαν δηλώσει ότι επιθυμούν τη διατήρηση της απαλλοτρίωσης, δεν τους καταβλήθηκε η αιτούμενη με την αγωγή αποζημίωση, με την αιτιολογία ότι δεν προβλέπονται πιστώσεις για το συγκεκριμένο έργο.

7. Επί αυτής εκδόθηκε η με αριθμό 21/2017 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Χίου, η οποία έκρινε ότι η αγωγή με τη βάση αυτή έχει νομίμως ασκηθεί, διότι μετά την κήρυξη της απαλλοτρίωσης γεννάται απευθείας από το νόμο η ενοχή από την απαλλοτρίωση μεταξύ του υπέρ ου και του καθ'ου, δυνάμει της οποίας ο καθ'ου δανειστής δικαιούται να απαιτήσει από τον οφειλέτη (υπέρ ου) την καταβολή της πλήρους αποζημίωσης, όταν έχει αναγνωρισθεί δικαιούχος αποζημίωσης που καθορίστηκε τελεσίδικα για την αναγκαστική απαλλοτρίωση του ακινήτου του. Στη συνέχεια δέχθηκε εν μέρει την αγωγή και υποχρέωσε το Ελληνικό Δημόσιο σε καταβολή των ποσών που αναφέρονται σε αυτήν.

8. Κατά της απόφασης αυτής ασκήθηκαν αντίθετες εφέσεις από το Ελληνικό Δημόσιο και τους αντιδίκους ενώπιον του Εφετείου Βορείου Αιγαίου, οι οποίες συνεκδικάστηκαν και επ' αυτών εκδόθηκε η με αριθμό 46/2018 απόφαση του δικάσαντος δικαστηρίου. Με την απόφαση αυτή, μεταξύ άλλων, απορρίφθηκε στο σύνολό της η έφεση του Ελληνικού Δημοσίου και έγινε δεκτή η ένδικη αγωγή δύο εκ των εναγόντων για τους οποίους είχε αρχικά απορριφθεί, μετά από αποδοχή της αντίστοιχης έφεσής τους και υποχρεώθηκε το Ελληνικό

Δημόσιο να καταβάλει αποζημίωση και σε αυτούς τους ενάγοντες.

9. Το Ελληνικό Δημόσιο με την από 20-12-2018 Αίτησή του ενώπιον του Αρείου Πάγου ζήτησε την αναίρεση της ανωτέρω απόφασης. Επί της αίτησης αυτής εκδόθηκε η με αριθμό 604/2020 απόφαση του Αρείου Πάγου, η οποία την απέρριψε στο σύνολό της .

10. Στη συνέχεια υποβλήθηκαν στην ΥΠΑ 3 αιτήσεις και συγκεκριμένα :

α) η με αριθμ.πρωτ.ΚΓ/12593/23-04-2021

β) η με αριθμ.πρωτ.ΚΓ/12553/23-04-2021

γ) η με αριθμ.πρωτ.ΚΓ/12594/23-04-2021, με τις οποίες οι ιδιοκτήτες ακινήτων της απαλλοτριούμενης έκτασης και ο πληρεξούσιος δικηγόρος αυτών ζήτησαν τη σύνταξη συμπληρωματικού πίνακα, στον οποίο να συμπεριλαμβάνεται η δικηγορική αμοιβή και τα δικαστικά έξοδα που επιδικάσθηκαν με την με αριθμό 294/2011 απόφαση του Εφετείου Αιγαίου για τον καθορισμό οριστικής τιμής μονάδας αποζημίωσης των ακινήτων τους.

11. Το παραπάνω αίτημα αφορά ιδιοκτησίες για τις οποίες δεν συντελέστηκε η απαλλοτρίωση και στη συνέχεια οι ιδιοκτήτες τους είτε επεδίωξαν με άσκηση αγωγής την διατήρηση της απαλλοτρίωσης είτε όχι, είτε δεν υπέβαλαν προς την ΥΠΑ την σχετική αίτηση της παραγράφου 3 του άρθρου 11 του ν.2882/2001 (όπως είχε τροποποιηθεί και ίσχυε σύμφωνα με το άρθρο 39 παρ.3 του ν.4024/2011) για τη διατήρηση της απαλλοτρίωσης που άρθηκε αυτοδίκαια λόγω παρόδου 18μήνου.

12. Η ΥΠΑ, δεν κατέβαλε στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων τα ποσά που αντιστοιχούν στη δικηγορική αμοιβή και τα δικαστικά έξοδα, όπως προσδιορίστηκαν με την πιο πάνω εφετειακή απόφαση 294/2011, διότι στηρίχθηκε σε όσα κρίθηκαν με τις παραπάνω δικαστικές αποφάσεις που εκδόθηκαν κατά την τακτική διαδικασία επί της καταψηφιστικής αγωγής ορισμένων ιδιωτών (Α.Π.604/2020, 46/2018 Εφετείου Βορείου Αιγαίου και 21/2017 του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Χίου). Συγκεκριμένα διότι :

α) κρίθηκε αποκλειστικά για τους συγκεκριμένους ενάγοντες ότι το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεώνεται στην καταβολή αποζημιώσεων στους αναγνωρισμένους δικαιούχους εκτάσεων που εμπίπτουν στις περιοχές για τις οποίες είχε εκδοθεί η Πράξη της αυτοδίκαιης άρσης, επειδή η απαλλοτρίωση δεν συντελέστηκε εμπρόθεσμα ως προς τα τμήματα αυτά, αλλά οι ιδιοκτήτες υπέβαλαν αίτημα για συνέχιση της απαλλοτρίωσης και

β) στις αποφάσεις αυτές δεν γίνεται καμία αναφορά στην υποχρέωση καταβολής της δικαστικής αμοιβής και των δικαστικών εξόδων που επιδικάστηκαν με την με αριθμό 294/011 απόφαση Εφετείου Αιγαίου για τον καθορισμό της οριστικής τιμής μονάδος αποζημίωσης.

13. Κατόπιν των ανωτέρω η ερωτώσα υπηρεσία ΥΠΑ προβληματίζεται εάν υποχρεούται στην καταβολή της δικαστικής αμοιβής (των δικηγόρων) και των δικαστικών εξόδων που επιδικάστηκαν με την με αριθμό 294/2011 απόφαση Εφετείου Αιγαίου για τον καθορισμό οριστικής τιμής μονάδος : α) για τις ιδιοκτησίες που αφορούν οι δικαστικές αποφάσεις που εκδόθηκαν επί καταψηφιστικής αγωγής για την καταβολή αποζημίωσης από απαλλοτρίωση (21/2017 Πολυμελούς Πρωτοδικείου Χίου, 46/2018 Τριμελούς Εφετείου Βορείου Αιγαίου και 604/2020 Αρείου Πάγου), β) για τις ιδιοκτησίες για τις οποίες δεν συντελέστηκε η απαλλοτρίωση αλλά και δεν υπήρξε περαιτέρω διοικητική και δικαστική διεκδίκηση της αποζημίωσης, γ) αν στην περίπτωση υποχρέωσης καταβολής της δικαστικής αμοιβής και των δικαστικών εξόδων επιβαρύνεται το δημόσιο με τόκους υπερημερίας και δ) ο χρόνος έναρξης του υπολογισμού του τόκου αυτού.

Νομοθετικό Πλαίσιο

14. Στο εδάφιο δ' της παραγράφου 4 του άρθρου 17 του Συντάγματος ορίζεται: *«Η αποζημίωση που ορίστηκε καταβάλλεται υποχρεωτικά το αργότερο μέσα σε ενάμισι έτος από τη δημοσίευση της απόφασης για τον προσωρινό προσδιορισμό της αποζημίωσης και, σε περίπτωση απευθείας αίτησης για οριστικό προσδιορισμό της αποζημίωσης, από τη δημοσίευση της σχετικής απόφασης του δικαστηρίου, διαφορετικά η απαλλοτρίωση αίρεται αυτοδικαίως».*

15. Με την παράγραφο 3α του άρθρου 39 του ν.4024/2011 προστέθηκε νέα διάταξη στην παράγραφο 3 του άρθρου 11 του ν.2882/2001 «Κώδικας Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων Ακινήτων» (Α'17) η οποία ίσχυε κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα που αφορά το ερώτημα, με την οποία ορίζονταν τα εξής:

«Άρθρο 11 Ανάκληση και άρση μη συντελεσμένης αναγκαστικής απαλλοτρίωσης.

3. Η αναγκαστική απαλλοτρίωση αίρεται αυτοδικαίως εάν δεν συντελεστεί μέσα σε ενάμισι έτος από τη δημοσίευση της απόφασης προσωρινού καθορισμού της αποζημίωσης και, σε περίπτωση απευθείας οριστικού καθορισμού αυτής, από

τη δημοσίευση της σχετικής απόφασης. Η αρμόδια για την κήρυξη της απαλλοτρίωσης αρχή υποχρεούται να εκδώσει μέσα σε τέσσερις μήνες από τη λήξη της προθεσμίας του προηγούμενου εδαφίου βεβαιωτική πράξη για την επελθούσα αυτοδίκαιη άρση. Η πράξη αυτή δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Εφόσον οι θιγόμενοι ιδιοκτήτες επιθυμούν τη διατήρηση της απαλλοτρίωσης που άρθρε αυτοδίκαια λόγω παρέλευσης της ως άνω δεκαοκτάμηνης προθεσμίας, μπορούν να υποβάλλουν αίτηση και υπεύθυνη δήλωση προς την αρχή που εξέδωσε την απαλλοτριωτική απόφαση, μέσα σε προθεσμία ενός έτους από την παρέλευση της προθεσμίας, περί διατήρησης της απαλλοτρίωσης και καταβολής της δικαστικά καθορισμένης προσωρινής ή οριστικής αποζημίωσης. Αν το αίτημα γίνει δεκτό από την αρχή που κήρυξε την απαλλοτρίωση και υποχρεούται στην καταβολή της αποζημίωσης, δεν επιτρέπεται ο ανακαθορισμός της αποζημίωσης ή η αναζήτηση τόκων υπερημερίας.

Οι διατάξεις του τέταρτου και πέμπτου εδαφίου της παραγράφου 1 εφαρμόζονται και σε απαλλοτριώσεις που έχουν κηρυχθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου και έχει επέλθει αυτοδίκαιη άρση, λόγω παρέλευσης της δεκαοκτάμηνης προθεσμίας. Στην περίπτωση αυτή οι ενδιαφερόμενοι μπορεί να υποβάλλουν αίτηση για τη διατήρηση της απαλλοτρίωσης μέχρι τις 31.12.2012.»

16. Στην παράγραφο 4 του άρθρου 18 του ιδίου ν.2882/2001 «Κώδικας Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων Ακινήτων» (Α'17) όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, μετά την αντικατάσταση του πρώτου εδαφίου της με την περ. ε' του άρθρ.31 του ν.3130/2003(Α 76), ορίζονταν τα εξής :

« Άρθρο 18 Διαδικασία προσδιορισμού αποζημίωσης.

4. Η δικαστική δαπάνη μετά της αμοιβής των πληρεξουσίων δικηγόρων βαρύνει τον υπόχρεο προς αποζημίωση, επιδικάζεται από το Δικαστήριο με την ίδια απόφαση, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά από το νόμο αυτόν και παρακατατίθεται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (Τ.Π. & Δ.) υπέρ του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου.

Η εκκαθάριση της δικαστικής δαπάνης γίνεται σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά.

Προκειμένου περί απαλλοτριώσεων δεν εφαρμόζεται το άρθρο 22 του

ν.3693/1957.

Η απόφαση του μονομελούς πρωτοδικείου, με την οποία καθορίζεται η προσωρινή τιμή μονάδας, αποτελεί ως προς τη δικαστική δαπάνη εκτελεστό τίτλο σε βάρος του υποχρέου προς αποζημίωση, εάν και οι δύο διάδικοι αποδέχθηκαν την απόφαση αυτή ή πέρασε άπρακτη η προθεσμία της παραγράφου 2 του άρθρου 20.

Σε περίπτωση εμπρόθεσμης αίτησης, το εφετείο αποφαινεται ενιαίως τόσο για τη δικαστική δαπάνη της ενώπιον αυτού διαδικασίας όσο και για τη δικαστική δαπάνη του προσωρινού προσδιορισμού της αποζημίωσης.»

17. Στο άρθρο 189 αρ.1 Κ.Πολ.Δικ. ορίζεται:

« Άρθρο 189.

Αποδίδονται μόνο τα Δικαστικά και εξώδικα έξοδα που ήταν απαραίτητα για την διεξαγωγή και υπεράσπιση της δίκης και ιδίως: α) τα τέλη χαρτοσήμου για την σύνταξη των αποφάσεων, των δικογράφων, των δικαστικών εκθέσεων και των άλλων εγγράφων της δίκης και για την ενέργεια των διαδικαστικών πράξεων, β) το τέλος δικαστικού ενσήμου, γ) η αμοιβή των δικηγόρων ή άλλων δικαστικών πληρεξουσίων και των δικαστικών υπαλλήλων, σύμφωνα με τις διατιμήσεις που ισχύουν, δ) τα ποσά που καταβάλλονται στους μάρτυρες για έξοδα και Αποζημίωση, καθώς και στους πραγματογνώμονες για έξοδα και αμοιβή, σύμφωνα με τις διατιμήσεις που ισχύουν, ε) τα ποσά που καταβλήθηκαν για την προσαγωγή άλλων αποδεικτικών μέσων, καθώς και τα έξοδα ταξιδιού και αλληλογραφίας που κατέβαλε ο διάδικος για να εμφανιστεί στη δίκη.»

Ερμηνεία- Υπαγωγή

18. Από τον συνδυασμό της διάταξης του δ' εδαφίου της παραγράφου 4 του άρθρου 17 του Συντάγματος με αυτή του α' εδαφίου της παραγράφου 3 του άρθρου 11 του ν.2882/2001 προκύπτει ότι, προκειμένου να συντελεστεί η αναγκαστική απαλλοτρίωση (κατά το άρθρο 7 του ν.2882/2001), η αποζημίωση που ορίστηκε καταβάλλεται υποχρεωτικά το αργότερο μέσα σε ενάμιση έτος από τη δημοσίευση της απόφασης για τον προσωρινό προσδιορισμό της αποζημίωσης και, σε περίπτωση απευθείας αίτησης για οριστικό προσδιορισμό της αποζημίωσης, από τη δημοσίευση της σχετικής απόφασης του δικαστηρίου, διαφορετικά η απαλλοτρίωση αίρεται αυτοδικαίως και η αρμόδια για την κήρυξη της απαλλοτρίωσης αρχή υποχρεούται να εκδώσει μέσα σε 4 μήνες από τη λήξη της προθεσμίας αυτής βεβαιωτική πράξη για την αυτοδίκαιη

άρση που επήλθε, η οποία και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

19. Σύμφωνα με το εδάφιο β΄ της ίδιας παραγράφου 3 του άρθρου 11 του ν.2882/2001, η κατά τα ανωτέρω αυτοδίκαια επερχόμενη ανάκληση της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης θεωρείται ότι δεν έγινε, όταν μέσα σε ετήσια ανατρεπτική προθεσμία από την παρέλευση της παραπάνω προθεσμίας των 18 μηνών, οι θιγόμενοι ιδιοκτήτες(καθ΄ ων η απαλλοτρίωση) που επιθυμούν τη διατήρηση της απαλλοτρίωσης που έχει αυτοδίκαια αρθεί, υποβάλλουν αίτηση και υπεύθυνη δήλωση προς την αρχή που εξέδωσε την απαλλοτριωτική απόφαση ότι επιθυμούν τη διατήρηση και την καταβολή της δικαστικά καθορισμένης (προσωρινής ή οριστικής) αποζημίωσης. Στην περίπτωση αυτή δεν επιτρέπεται ο ανακαθορισμός και η αναζήτηση τόκων υπερημερίας

20. Η αποζημίωση, η οποία οφείλεται ως αντάλλαγμα για τη στέρηση της ιδιοκτησίας από απαλλοτρίωση, πρέπει να είναι πλήρης σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 17 Συντάγματος και ορίζεται από τα αρμόδια δικαστήρια .

21. Όπως έχει κριθεί, από τις διατάξεις των άρθρων 17 του Συντάγματος, 13 και 18 παρ. 4 του Ν. 2882/2001, 189 του Κ.Πολ.Δ. και του Κώδικα Δικηγόρων συνάγεται, ότι η αμοιβή την οποία καταβάλλει ο δικαιούχος της αποζημίωσης, που οφείλεται από απαλλοτρίωση, στον δικηγόρο του, η παράσταση του οποίου είναι υποχρεωτική στη σχετική συζήτηση, (για την σύνταξη αίτησης, ανταίτησης, κύριας παρέμβασης ή προτάσεων, και την παράσταση), προκειμένου να επιτύχει τον προσδιορισμό και την είσπραξη της αποζημίωσης, αποτελεί παρακολούθημα της αποζημίωσης, προσαυξάνει το ποσό της, βαρύνει τον υπόχρεο για την καταβολή της και πρέπει να επιδικάζεται σε βάρος του τελευταίου και να περιέρχεται στο δικαιούχο, ώστε ουσιαστικά να μη μειώνεται το ποσό που πρέπει να περιέλθει στον δικαιούχο και να μην επέρχεται φαλκίδευση της πλήρους αποζημίωσης (Ολ. ΑΠ 17/2000, Α.Π 833/2020, 759/2020, 645/2020, 423/2019, 1133/2014, 158/2014, 502/2005 κ.α.).

Η διαπίστωση αυτή δεν αναιρεί την αυτοτέλεια των δύο απαιτήσεων. Η μεν αποζημίωση αποτελεί το αντάλλαγμα με το οποίο μπορεί το απαλλοτριωθέν να αντικατασταθεί με άλλο ισάξιο, ενώ η αμοιβή των δικηγόρων αποτελεί

ουσιαστικά αντιπαροχή στο πλαίσιο της σύμβασης εντολής που συνδέει τον διάδικο - δικαιούχο της αποζημίωσης με τον πληρεξούσιο δικηγόρο του, που επιδικάζεται όμως με την απόφαση περί καθορισμού της αποζημίωσης λόγω απαλλοτρίωσης (Α.Π.702/2016).

22. Επίσης διακρίνεται και είναι άλλη η αμοιβή του πληρεξουσίου δικηγόρου και άλλη η επιδικασθείσα στο διάδικο δικαστική δαπάνη, στην καταβολή της οποίας υποχρεώνεται ο αντίδικός του με τη δικαστική απόφαση (Α.Π.17787/2011, 2073/2007). Κατά τις διατάξεις των άρθρων 173 επ. ΚΠολΔ, ως δικαστική δαπάνη νοείται το χρηματικό ποσό που επιδικάζεται από το δικαστήριο σε βάρος του διαδίκου που νικήθηκε (άρθρο 176 ΚΠολΔ) ή και του «υπαίτιου» διαδίκου που νίκησε (άρθρο 185 ΚΠολΔ), προς όφελος του αντιδίκου του, για την κάλυψη των εξόδων της δίκης (ΑΠ.460/2017, Κ. Χορομίδης «*Η αναγκαστική απαλλοτρίωση*» εκδ. γ', σελ.525).

23. Από τη διάταξη του προαναφερόμενου άρθρου 18 παρ. 4 του ν.2882/2001, που είναι σύμφωνη με το άρθρο 17 παρ. 2 Συντ., προκύπτει ότι μέρος της αποζημίωσης λόγω απαλλοτρίωσης αποτελούν, εκτός από την αμοιβή του πληρεξουσίου δικηγόρου σε ποσοστό επί της καθοριζόμενης οριστικής αποζημίωσης, και την αμοιβή αυτού για την παράσταση ενώπιον του δικαστηρίου και τα δικαστικά έξοδα. Σε αυτά περιλαμβάνονται τα απαραίτητα έξοδα της δίκης (άρθρο 189 παρ. 1 ΚΠολΔ), αφού ο καθ' ου η απαλλοτρίωση αναγκαίως υποβάλλεται σ' αυτά για να επιτύχει τον καθορισμό της αποζημίωσης που δικαιούται να λάβει, επιδικάζονται με τη δικαστική απόφαση σε βάρος του υπόχρεου και υπέρ του δικαιούχου της αποζημίωσης, λόγω της πιο πάνω συνταγματικής αρχής, δηλαδή ότι η αποζημίωση πρέπει να είναι πλήρης και συνεπώς το ποσό αυτής πρέπει να περιέρχεται στο δικαιούχο ακέραιο (ΑΠ 650/2021, 872/2020, 393/2019 κ.ά.).

24. Κατά τα άρθρα 18 παρ. 4 και 8 παρ.1 του ν. 2882/2001 η δικαστική δαπάνη μαζί με την αμοιβή των πληρεξουσίων δικηγόρων, βαρύνει το υπόχρεο προς αποζημίωση, επιδικάζεται από το δικαστήριο με την ίδια απόφαση, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά από το νόμο αυτόν και παρακατατίθεται από τον υπόχρεο για την πληρωμή της αποζημίωσης στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων υπέρ του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου. Σε περίπτωση αίτησης ενώπιον του εφετείου για τον καθορισμό οριστικής τιμής, το εφετείο αποφαινεται ενιαία τόσο για τη δικαστική δαπάνη της διαδικασίας ενώπιόν του όσο και για τη δικαστική

δαπάνη του προσωρινού προσδιορισμού. Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι στη δίκη του προσωρινού ή οριστικού προσδιορισμού της αποζημίωσης του απαλλοτριωμένου, σύμφωνα με τα άρθρα 18, 19 και 20 του ν. 2882/2001, ένα είναι το αντικείμενο της δίκης, ο προσδιορισμός της αποζημίωσης και συνεπώς, μία αμοιβή του δικηγόρου σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Δικηγόρων. Από τις ίδιες διατάξεις προκύπτει ότι η αυτοδίκαιη άρση της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, λόγω μη παρακατάθεσης πλήρους της καθορισθείσας αποζημίωσης, δεν απαλλάσσει τον υπόχρεο αποζημίωσης από την υποχρέωση παρακατάθεσης στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων της δικαστικής δαπάνης και της αμοιβής του δικηγόρου του καθ' ου η απαλλοτρίωση, η οποία προσδιορίστηκε με την απόφαση καθορισμού της αποζημίωσης, καθόσον πρόκειται για δαπάνες που έγιναν για τη διεξαγωγή της δίκης καθορισμού της αποζημίωσης του ακινήτου που κηρύχθηκε σε αναγκαστική απαλλοτρίωση με δαπάνες του υπέρ ου αυτή και δεν μπορεί να επιβαρυνθεί της δαπάνης αυτής ο κύριος του ακινήτου που κηρύχθηκε σε απαλλοτρίωση ο οποίος και δεν ευθύνεται για την άρση της απαλλοτρίωσης (ΑΠ 320/2020, 143/2014, 13/1987,).

25. Με την τελευταία απόφαση του Αρείου Πάγου (320/2020) κρίθηκε, ότι η επιδικασθείσα από το δικαστήριο με την απόφαση προσδιορισμού της αποζημίωσης δικαστική δαπάνη και αμοιβή των πληρεξουσίων δικηγόρων βαρύνει τον υπέρ ου η απαλλοτρίωση και υπόχρεο προς αποζημίωση και σε περίπτωση ανάκλησης της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, καθόσον η δικαστική δαπάνη στη δίκη της απαλλοτρίωσης δεν εξαρτάται από το αποτέλεσμα της δίκης, αλλά προκαλείται από την ίδια αυτή τη δίκη και επιβαρύνει αυτόν που την προκάλεσε, δηλαδή τον υπέρ ου η απαλλοτρίωση. Ειδικότερα η απόφαση επί λέξει δέχθηκε ότι : *«... Κρίνοντας έτσι το Εφετείο με την προσβαλλόμενη απόφασή του ορθά ερμήνευσε και εφάρμοσε τις ανωτέρω μνημονευόμενες ουσιαστικού δικαίου διατάξεις των άρθρων 18 παρ. 4 του ν. 2882/2001 και 8 παρ. 1 του ίδιου νόμου, σύμφωνα με τις οποίες ορθά έκρινε ότι η καθορισθείσα δικαστική δαπάνη και η αμοιβή του πληρεξουσίου δικηγόρου της καθ' ής η απαλλοτρίωση οφείλεται από την υπέρ ης η απαλλοτρίωση παρά την άρση αυτής και ότι η άρση της απαλλοτρίωσης ουδόλως επηρεάζει την υποχρέωση της υπόχρεης σε αποζημίωση για απόδοση της δικαστικής δαπάνης που καθορίστηκε με την απόφαση προσδιορισμού της οριστικής τιμής μονάδας αποζημίωσης...».*

26. Η απαίτηση για την καταβολή της δικαστικής δαπάνης καθίσταται ληξιπρόθεσμη και απαιτητή μετά την εκκαθάρισή της από το δικαστήριο σε ορισμένο ποσό. Συνεπώς επί του ποσού αυτού οφείλονται τόκοι σύμφωνα με τα άρθρα 340 και 345 ΑΚ μόνο μετά την όχληση από την παραπάνω εκκαθάριση (Α.Π.648/1973). Περαιτέρω σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 21 του Κώδικα των νόμων περί δικών του Δημοσίου (κ.δ. 26.6./10.7.1944), το οποίο εξακολουθεί να ισχύει σύμφωνα με το τέταρτο εδάφιο του άρθρου 109 του ΕισΝΑΚ., ο τόκος υπερημερίας αρχίζει από την επίδοση της αγωγής και συνεπώς επί χρηματικής οφειλής του Δημοσίου, μοναδικό γενεσιουργό λόγο της υποχρέωσης αυτού προς πληρωμή τόκων υπερημερίας αποτελεί η επίδοση αντιγράφου της σχετικής αγωγής, η οποία συνεπάγεται την υποχρέωση καταβολής τόκων. (Α.Π. 928/2021).

27. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, σύμφωνα με το ιστορικό που δίδεται από την ερωτώσα υπηρεσία, με την αμετάκλητη με αριθμό 294/2017 απόφαση του Εφετείου Αιγαίου καθορίστηκε η οριστική τιμή μονάδος αποζημίωσης για τα ακίνητα που κηρύχθηκαν αναγκαστικά απαλλοτριωτέα, πλην όμως για τις ιδιοκτησίες του τμήματος της έκτασης για την οποία ήρθη η απαλλοτρίωση δεν καταβλήθηκαν από το Ελληνικό Δημόσιο στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων τα ποσά που αντιστοιχούν στην καθορισθείσα δικαστική δαπάνη και στην αμοιβή των πληρεξουσίων δικηγόρων και για τα ποσά αυτά ερωτάται, αν υποχρεούται η αρμόδια υπηρεσία ΥΠΑ σε καταβολή.

28. Κατόπιν της ανωτέρω κρίσης του Αρείου Πάγου έχει επιλυθεί ad hoc το ζήτημα που τίθεται με τα α΄ και β΄ σκέλη του ερωτήματος και συνεπώς η απάντηση που αρμόζει σε αυτά είναι ότι για όλες τις ιδιοκτησίες για τις οποίες δεν συντελέστηκε η απαλλοτρίωση λόγω μη παρακατάθεσης της πλήρους αποζημίωσης και έχει αυτοδικαίως αρθεί, το Ελληνικό Δημόσιο, ως υπόχρεο προς αποζημίωση, υποχρεούται και στην καταβολή της δικηγορικής αμοιβής και της δικαστικής δαπάνης, όπως προσδιορίστηκαν με την απόφαση καθορισμού οριστικής τιμής και εφ' όσον οι απαιτήσεις αυτές δεν έχουν υποπέσει σε παραγραφή, ανεξάρτητα αν οι καθ' ων η απαλλοτρίωση έχουν επιδιώξει ή μη τη διατήρησή της απαλλοτρίωσης ή αν έχουν ασκήσει αγωγή για την επιδίωξή της αποζημίωσης. Ως προς τα σκέλη γ΄ και δ΄ του ερωτήματος η απάντηση που αρμόζει είναι ότι για τα ανωτέρω ποσά δεν οφείλονται τόκοι υπερημερίας καθώς δεν προκύπτει επίδοση αγωγής προς το Ελληνικό

Δημόσιο με αίτημα την καταβολή τους.

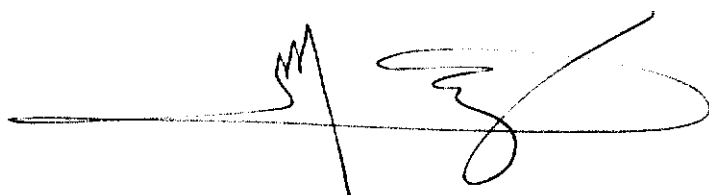
Απάντηση

29. Κατόπιν των ανωτέρω, κατά την ομόφωνη γνώμη του Τμήματος, αρμόζει η εξής απάντηση: **α)** για όλες τις ιδιοκτησίες για τις οποίες δεν συντελέστηκε η απαλλοτρίωση λόγω μη παρακατάθεσης της πλήρους αποζημίωσης και έχει αυτοδικαίως αρθεί, το Ελληνικό Δημόσιο, ως υπόχρεο προς αποζημίωση, υποχρεούται και στην καταβολή της δικηγορικής αμοιβής και της δικαστικής δαπάνης, όπως προσδιορίστηκαν με την απόφαση καθορισμού οριστικής τιμής, και εφ' όσον οι απαιτήσεις αυτές δεν έχουν υποπέσει σε παραγραφή, ανεξάρτητα αν οι καθ' ων η απαλλοτρίωση έχουν επιδιώξει ή μη τη διατήρησή της απαλλοτρίωσης ή αν έχουν ασκήσει αγωγή για την επιδίωξή της αποζημίωσης και **β)** επί των ανωτέρω ποσών δεν οφείλονται τόκοι υπερημερίας καθώς δεν προκύπτει επίδοση αγωγής προς το Ελληνικό Δημόσιο με αίτημα την καταβολή τους.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 6 Ιουνίου 2022

Ο Πρόεδρος του Τμήματος

Σπυρίδων Α. Παπαγιαννόπουλος
Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Η Εισηγήτρια

Μαρία Σταμέλου
Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.